

HOEZO 'ME, MYSELF AND I'?

DE 'M-GENERATIE' EN HAAR
GROEI NAAR DEMOCRATISCH
BURGERSCHAP +

Sarah Herbots

In april 2006 vond de 'mp3-moord' op Joe van Holsbeeck plaats in het Centraal Station van Brussel. Een maand later was er de racistisch geïnspireerde schietpartij in Antwerpen. Niet lang daarna stierf een 54-jarige treinbestuurder op weg naar zijn werk na een incident op de bus met zes jongeren. Nog een half jaar later werd Bart Bonroy neergestoken in Oostende. In alle gevallen waren de daders jongeren. Maatschappelijke commentatoren verweten jongeren al vlug een gebrek aan burgerzin. Is dit werkelijk zo? Zijn de jongeren van vandaag geen 'goede burgers'? Beschikken zij niet over een democratisch normen- en waardenpatroon?

Pessimisme troef?

Zelfs in de academische wereld klinken pessimistische geluiden. In de internationale literatuur komt een toenemende bezorgdheid tot uiting. Zo beschrijft Putnam de generatie die geboren werd tussen de twee wereldoorlogen als een "long civic generation". Hiermee bedoelt hij dat ze sterk maatschappelijk geëngageerd was. Deze generatie wordt vandaag vervangen door een nieuwe, jonge generatie die weinig burgerzin en politieke betrokkenheid vertoont en die minder geneigd is tot vrijwillige inzet voor het algemeen welzijn, aldus deze auteur. Hoog tijd dus om een blik te werpen op die 'jeugd van tegenwoordig' en haar deelname aan de samenleving. Deze participatie kan zich op verscheidene manieren manifesteren: door actief te zijn in het verenigingsleven, door een buurtfeest te organiseren, door in een adviesraad te zetelen enzovoort. In dit artikel beperken we ons tot politieke participatie. Deze vorm van maatschappelijke betrokkenheid wordt van iedere volwassen burger verwacht en is bovendien uiterst belangrijk voor de legitimiteit van ons democratisch bestel. Politieke participatie wordt in onze samenleving hoog in het vaandel gedragen. Ze wordt ten eerste beschouwd als inherent waardevol. De "goede burger" is een "participerende burger", wist de Tocqueville al in de

Politieke participatie wordt in onze samenleving hoog in het vaandel gedragen.

19de eeuw als ideaal te schetsen. Daarnaast is politieke participatie ook instrumenteel waardevol. Het is een middel om invloed te verwerven op de politieke besluitvorming. Echter, in beide gevallen wordt *gelijke* participatie verondersteld. Wanneer er geen sprake is van gelijkheid, klinkt de stem van bepaalde groepen luider dan anderen in de samenleving. In twee hoofdstukken (Elchardus & Vanhoutte, 2009) van het nieuwste boek van het Jeugdonderzoekplatform, 'Jongeren binnenstebuiten. Thema's uit het jongerenleven onderzocht', werd nagegaan in welke mate er onder Vlaamse jongeren sprake is van ongelijke politieke participatie. De nadruk lag daarbij op twee hardnekkige bronnen van politieke ongelijkheid: gender en scholingsgraad.

Jong versus oud

Participeren jongeren effectief minder aan politiek dan oudere leeftijdsgroepen? Hiertoe vergelijken we jongeren met de rest van de bevolking aan de hand van vier indicatoren: de bereidheid een geldige stem uit te brengen, deelname aan alternatieve politieke acties, politieke interesse en voorkeur voor extreemrechts.

In de geldige stemintentie komen weinig verschillen aan het licht: jongeren blijken zeker even bereid een gel-

dige stem uit te brengen als de rest van de bevolking. Naast geldig stemmen zijn er nog andere manieren om deel te nemen aan het politieke systeem. Betogen, een petitie ondertekenen of bewust consumeren (bijvoorbeeld een bepaald product niet kopen op basis van politieke of ethische overwegingen) zijn relatief nieuwe actievormen en worden doorgaans gegroepeerd onder de noemer 'alternatieve politieke participatie'. Jongvolwassenen ondertekenen meer petities en nemen meer deel aan protestacties dan oudere leeftijdsgroepen. Consumentenboycot is echter minder populair bij jongeren en komt iets meer voor bij mensen tussen 26 en 54 jaar. Dit kan te maken hebben met de *voorwaarden* die verbonden zijn aan politiek consumentisme. Het veronderstelt een eigen inkomen en dat men de eigen inkopen doet. Het ligt bijgevolg voor de hand dat jongeren die nog studeren of bij hun ouders wonen minder gelegenheid hebben tot deze vorm van politieke participatie.

In politieke interesse komen er wél opvallende verschillen aan het licht. De jongste en oudste leeftijdscategorieën blijken beduidend minder geïnteresseerd in politiek. De politieke belangstelling van de jongeren ligt iets lager dan die van de volwassenen van 26 tot 65 jaar en bevindt zich op het relatief lage peil van de 65-plussers. >

Jong- volwas- sen onder- tekenen meer petities en nemen meer deel aan protest- acties dan oudere leeftijds- groepen.

De politieke belangstelling van de jongeren ligt dus meestal op een wat lager niveau dan dat van oudere leeftijdsgroepen.

Verder blijkt uit analyse van de verkiezingsonderzoeken (1991-2003) dat jongeren tussen 15 en 18 jaar vaker extreemrechtse sympathieën hebben dan oudere leeftijdsgroepen.

Vanaf 18-jarige leeftijd neemt die voorkeur weer af.

Op basis van het bovenstaande kan al één en ander genuanceerd worden: het is zeker niet zo dat jongeren zich massaal hebben afgewend van het politieke gebeuren. Er is dus geen reden tot paniek. De groei naar democratisch burgerschap is vrij sterk tussen de leeftijden van 14 en 22 jaar. Dit wil zeggen dat jongeren tussen 14- en 22-jarige leeftijd een intens groeiproces doormaken, waarin zij een democratisch normen- en waardenpatroon ontwikkelen. Op de leeftijd van 14 jaar is de mate van politieke ontwikkeling ronduit zwak en op de leeftijd van 22 jaar is deze gelijk aan die van de bevolking in haar geheel. Wanneer men de politieke betrokkenheid van jongeren onderzoekt, dient men hier rekening mee te houden. Een momentopname van een groep 16- of 17-jarige jongeren kan dan leiden tot minder gunstige resultaten. Het is echter belangrijk deze niet te veralgemenen naar 'dé Vlaamse jongeren' of 'deze generatie'. Vanaf 20 à 22 jaar zijn jongeren

immers even politiek geëngageerd en geïnteresseerd als de rest van de bevolking.

M/V

De stelling dat vrouwen minder politiek participeren dan mannen werd getoetst voor jongvolwassenen (14-36 jaar). Mannen stemmen iets vaker geldig dan vrouwen in de leeftijdspanne van 14 tot 36 jaar. Tussen 19 en 26 jaar zijn de stemintenties echter gelijk voor beide geslachten. Op het vlak van alternatieve politieke participatie – met name het tekenen van petities – hebben meisjes een voorsprong op jongens. Meisjes zetten dan weer hun groei naar politieke interesse later in dan jongens en dit blijft zo tot op het einde van de jongvolwassenheid. Het extremistische gedachtegoed vindt minder gehoor bij meisjes dan bij jongens en dit is eveneens een blijvend verschil. De genderverschillen zijn het grootst op het gebied van politieke interesse: vrouwen tonen opvallend minder belangstelling voor politiek dan mannen. Onderstaande figuur geeft een duidelijk beeld van de genderkloof die zich aftekent op het vlak van politieke interesse: op 14-jarige leeftijd zijn zowel jongens als meisjes weinig geïnteresseerd in politiek en zijn er nog geen zichtbare verschillen. Naarmate jongeren naar democratisch burgerschap toegroeien, zien we een

Tot besluit

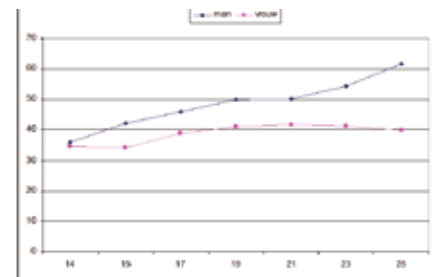
Het valt nogal mee met 'de jeugd van tegenwoordig' als het over politieke participatie gaat. Op 14 jaar houden jongeren zich weinig bezig met politiek. Daarna groeien ze in hun politieke ontwikkeling en op 20 à 22-jarige leeftijd is die gelijk aan die van de rest van de bevolking. Alles lijkt erop te wijzen dat jongeren tijdens deze tijdsspanne uitgroeien tot democratische burgers. De negatieve beeldvorming als zouden jongeren enkel gericht zijn op 'Me, Myself and I' kan dus enigszins genuanceerd worden. Wél zorgwekkend zijn de verschillen die zich aftekenen tijdens dit groeiproces. Ongelijkheden tussen mannen en vrouwen en tussen ASO- en BSO-leerlingen blijven hardnekkig voortbestaan en vragen om een oplossing. Een democratische samenleving is immers pas echt democratisch wanneer de stem van iedereen gehoord wordt. ❄

duidelijk verschil ontstaan tussen de politieke belangstelling van mannen en vrouwen. Die van de vrouwen blijft duidelijk sterk achter op die van de mannen. Bij vrouwen is er een bijzonder langzame stijging van de politieke interesse tussen 15 en 18 jaar. Bij jongens begint deze toename iets eerder en neemt ze versneld toe na 18 jaar, terwijl ze precies vanaf die leeftijd bij de jonge vrouwen stagneert.

De vormen

Varieert politieke participatie naargelang de genoten onderwijsvorm (ASO, TSO of BSO)? Op de leeftijd van 14 jaar zijn er nauwelijks verschillen in stembereidheid tussen de onderwijsvormen. Na 14 jaar neemt de stembereidheid in alle onderwijsvormen toe, maar die groei zet zich in het ASO sneller en vroeger in dan in het BSO. Hierdoor ontstaat een verschil tussen ASO- en BSO-leerlingen, dat blijft bestaan na het beëindigen van de studies. In het tekenen van petities lopen de paden ook uit elkaar: op 14 jaar verklaart 47% van de ASO-leerlingen in het afgelopen jaar een petitie te hebben getekend, terwijl dit percentage bij de BSO-leerlingen slechts 16% bedraagt. Dat verschil blijft nagenoeg ongewijzigd tot het einde van het secundair onderwijs. Op de leeftijd van 25 jaar is er geen noemenswaardig verschil meer tussen hoog- en laagopgeleiden, althans voor

wat betreft het tekenen van petities. Op 14 jaar bestaan er ook nog geen grote verschillen in politieke interesse tussen leerlingen van het ASO, TSO en BSO. In de loop van het secundair onderwijs echter neemt de politieke belangstelling in het ASO en in het TSO sterk toe, terwijl dit in het BSO slechts in beperkte mate het geval is. Het verschil verdwijnt opnieuw bijna volledig na het secundair onderwijs. Op 25-jarige leeftijd is er – voor wat betreft politieke belangstelling – nauwelijks nog een verschil tussen hoog- en laagopgeleiden. Tot slot blijkt dat de extremistische stemvoorkoor al vanaf 14 jaar sterk verschilt naar onderwijsvorm. Op 16-jarige leeftijd zou zelfs 50% van de BSO-leerlingen voor het Vlaams Belang kiezen. Vanaf de leeftijd van 19 à 20 jaar neemt de aantrekkingskracht van extremistische standpunten en partijen weer af. Toch blijven de verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden erg groot: op 23-jarige leeftijd is de kans dat laaggeschoolden extremistisch stemmen bijna drie keer groter dan die van hooggeschoolden, en dat geldt eveneens op 36-jarige leeftijd. We kunnen dus besluiten dat de groei naar democratisch burgerschap anders verloopt naargelang de genoten onderwijsvorm. Sommige verschillen zetten zich zelfs door op latere leeftijd en blijven dan bestaan als verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden.

Gemiddelde politieke interesse bij Vlaamse mannen en vrouwen over leeftijd tussen 14 en 25 jaar oud in percentages (N=4272)

Deze tekst is een samenvatting van hoofdstuk 4 en 5 van Vettenburg, Deklerck & Siongers, (2009), 'Jongeren binnenstebuiten. Thema's uit het jongerenleven onderzocht', Acco, Leuven: pp.105-150.

Sarah Herbots is wetenschappelijk medewerker van het Jeugdonderzoekplatform. Ze doet er onderzoek naar jongeren en politieke participatie.